

Το Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος πραγματοποίησε αίσίως τὸ ἀνά τριετία Β', καὶ Διεθνὲς πλέον, Συνέδριο Μουσικολογικὸ καὶ Ψαλτικὸ, μὲ κεντρικὸν τίτλο «*Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης*» καὶ συγκεκριμένη κατ' αὐτὸ θεματικὴ «*Τὰ Γένη καὶ Εἶδη τῆς Βυζαντινῆς Ψαλτικῆς Μελωποιίας*», τὸ πενθήμερο 15-19 Ὀκτωβρίου τοῦ σαπηρίου ἔτους 2003, στὴν Ἀθήνα.

Ἡ παροῦσα συνοπτικὴ καταληκτικὴ ἀναφορά, τὴν ὁποία συνέταξε καὶ ἀνέγνωσε κατὰ τὴν λήξιν τοῦ Συνεδρίου ὁ Γραμματεὺς τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς, Ἐπίκουρος Καθηγητὴς κ. Ἀχιλλεὺς Χαλδαιάκης, παρέχει μίαν πλήρη εἰκόνα τοῦ σχεδιασμοῦ καὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τοῦ Β' Διεθνoῦς Συνεδρίου:

Α'. Ἡ ὀργάνωση

Ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συνεδρίου προέβη ἐγκαίρως στὴ σύνταξιν καὶ ἐκτύπωσιν εἰδικοῦ ἐνημερωτικοῦ ἐντύπου, τὸ ὁποῖο καὶ ἀπέστειλε (κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους 2003) σὲ εὐρύτατη κλίμακα φιλομούσων ἀποδεκτῶν. Στὸ ἐντύπο τονιζόταν ὅτι ἡ σύγκλησιν τοῦ παρόντος συνεδρίου ἀποτελεῖ ἐκπλήρωσιν τῆς κατὰ τὸ πέρας τοῦ προηγηθέντος Α' Πανελληνίου Μουσικολογικοῦ Συνεδρίου διατυπωθείσης κοινῆς δεσμεύσεως: "νά καθιερωθῆ ὡς θεσμὸς ἡ σύγκλησιν ἀνά τριετία Διεθνoῦς Συνεδρίου, μὲ

γενικὸ πάντοτε θέμα *Ἐθεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης*", τὸ ὁποῖο θὰ μπορεῖ νὰ ἔχει διττὸ χαρακτῆρα: μουσικολογικὸ καὶ ψαλτικὸ-καλλιτεχνικόν". Μαζὶ μὲ τὸ πρωτογενὲς πρόγραμμα, καταγραφόταν ἐκεῖ ἀνοικτὴ πρόσκλησιν πρὸς ὅλους τοὺς ἐπιστημονες-ἐρευνητῆς τῆς θεωρίας καὶ πράξεως τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, πρὸς τοὺς πανεπιστημιακοὺς διδασκάλους, τοὺς μουσικολόγους καὶ τοὺς ψάλτες, νὰ συμμετάσχουν ὡς ὀμιλητῆς στὸ Συνέδριο. Καὶ πράγματι: ὑπερτεσσαρακονταμελῆς μουσολεγτος χορεία, δηλαδὴ οἱ συνέδριοι-ὀμιλητῆς τοῦ ἐν λόγῳ Συνεδρίου, ἀνταποκρίθησαν σ' αὐτὴν τὴν πρόσκλησιν, συμπλήρωσαν τὸ συννημένο στὸ ἐνημερωτικὸ φυλλάδιον δελτίο συμμετοχῆς καὶ ἐντὸς τῆς ὀρισθείσης προθεσμίας τῶν δύο περιόπου μηνῶν μᾶς ἐγνωστοποίησαν τὴν συμμετοχὴν τους στὸ Συνέδριο, μὲ θέμα σχετικὸ πρὸς τὴν μνημονευθεῖσα θεματολογία, δηλαδὴ «*Τὰ Γένη καὶ Εἶδη τῆς Βυζαντινῆς Ψαλτικῆς Μελωποιίας*».

Β'. Ὁ σχεδιασμός

Ὁ σχεδιασμός τοῦ Συνεδρίου παρουσίασε αὐτὴ τὴν φορὰ μίαν ἐνδιαφέρουσα πρωτοτυπία: φιλοδόξησε νὰ ικανοποιήσῃ τόσο τὴν ἀκραιφνῶς ἐπιστημονικὴ μουσικολογικὴ ἐρευνα, ὅσο καὶ τὴν μὴ ἐξαιρετὰ καὶ ἀπολύτως σεβαστὴ μερίδα τῶν μουσικολογούντων πρωτοψαλτῶν καὶ τῶν λοιπῶν μουσικοδιφῶν. Ἀλλὰ καὶ μίαν ἀκόμη παράμετρον, ἡ μὲ καλλιτε-

χνικές αξιώσεις πρωταγική ψαλτική έκφραση, δεν έμεινε εκτός του οργανωτικού προγραμματισμού μας. Γι' αυτό και το Συνέδριο αναπτύχθηκε κατά τριπλή διαστρωμάτωση: α) προβλέφθηκαν τρεις, άμυγώς επιστημονικού χαρακτήρος, πρωινές συνεδριάσεις, εκάστη τών όποιων (βάσει τής εξ άρχής όρισθείσης θεματολογίας) άμφερόθηκε και σε διαφορετικό κάθε φορά γένος τής ψαλτικής μελοποιίας· β) έπιπροσθέτως, σε δύο άπογευματινές συνάξεις, δόθηκε ή δυνατότητα να παρουσιασθούν έπί δίωρον ποιήματα ελεύθερα, τρόπον τινά, ανακοινώσεις, όχι κατ' ανάγκην σχετικές προς τή γενικότερη θεματική του Συνεδρίου και τέλος γ) για τό βράδυ προγραμματίσθηκαν ψαλτικές εκδηλώσεις, από ειδικώς προσκληθέντες και μετακληθέντες χορούς ψαλτών, με τήν παρουσίαση μουσικού προγράμματος συστοίχου προς τή θεματολογία του Συνεδρίου.

Γ. Τά πεπραγμένα

Κατά τις παρουσιασθείσες στο έν λόγω Συνέδριο ανακοινώσεις έπισημάνθηκαν τά έξής· στην τελετή τής επίσημης έναρξης, τό έσπέρας τής Τετάρτης στη Μεγάλη Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών, άκούσαμε τή θεμελιακή, θά έλεγα, εισήγηση του καθηγητού Γρηγορίου Στάθη, με θέμα· «Προσδιορισμός τών Γενών τής Βυζαντινής Ψαλτικής Μελοποιίας», μέσω τής όποιας οίκοδομήθηκε άναμφίβολα ή πρώτη στρω-

ρή βάση για τή λεπτομερέστερη ανάπτυξη τών επί μέρους ζητημάτων, έφ' όσον ό λόγος στη συνέχεια περιστράφη στα τρία γένη τής ψαλτικής μελοποιίας (Παλαδικό, Στιχηραϊκό και Ειρημολογικό) καθ' έναστον.

1.

Στή θεματική ένότητα του Παλαδικού Γένους Μελοποιίας παρουσιάσθηκαν όκτώ ενδιαφέρουσες προτότυπες εισηγήσεις, σχετικές με συγκεκριμένα είδη ψαλμωδίας (για τόν Ακάθιστο Ύμνο μίλησε ή κ. Φλόρα Κρητικού, για τά Χερουβικά οι κκ. Κωνσταντίνος Καφαγκούνης και Αντώνιος Κωνσταντινίδης, για τά Κρατήματα ό κ. Γρηγόριος Αναστασιού και για τόν Πολυέλεο ό γραφών Αχ. Χαλδαΐκης), ένθ συμπληρωματικά λειτουργήσαν και οι ανακοινώσεις του κ. Δημητρίου Μπάλαγεώργου για τή μελιζή μεταχείριση τών ψαλμών τών ακολουθιών του Βυζαντινού Κοσμικού Τυπικού τής Μεγάλης Έκκλησίας, τής κυρίας Ευαγγελίας Σπυράκου, για τις προσερχόμενες από τους χειρογράφους κώδικες τής λεγομένης Παπαδικής πληροφορίες για τά όργανα του προτομάλτου και του δομestίκου, αλλά και ή εισήγηση τής κυρίας Μαρίας Αλεξάνδρου, που προσέφερε μίαν άδρομερή άνασκόπηση τών καταγεγραμμένων έρεινητικών τάσεων γύρω από τό μείζον θέμα τής εξηγήσεως του Παπαδικού Μέλους.

2.

Στή θεματική ενότητα του Στιχηραρικού Γένους Μελοποιίας παρουσιάσθηκαν έννέα ανακοινώσεις. Ζωηρό ενδιαφέρον προκάλεσαν οι απόψεις άφ' ενός μὲν τοῦ κ. Γωάννη Ἀρβανίτη, σχετικά με τή δυναμική διττή ἐξηγητική προσέγγιση τοῦ στιχηραρικοῦ μέλους, άφ' ἑτέρου δέ τοῦ καθηγητοῦ Ἀντωνίου Ἀλυγιζάκη, ὁ ὁποῖος -βάσει μουσικολειτουργικοῦ προβληματισμοῦ του- προτείνει υἰοθέτηση νέας ὀρολογίας· ὡς συστήματα τροπαρίων, συστήματα μελῶν καὶ συστήματα ἤχων, περιγράφονται ὀρθότερα, κατὰ τήν άποψη του, τὰ τρία γένη μελῶν, άφ' ὅσων ἀπό τήν ἔρεινά του, ὅπως ισχυρίσθηκε, δέν τεκμηριώνεται ἡ ὕπαρξη τοῦ Παπαδικοῦ Γένους. Οἱ ὑπόλοιποι ὀμιλητές ἀσχολήθηκαν με εἰδιωότερα, πλέον ἐξειδικευμένα, ζητήματα· λόγου χάριν, ὁ καθηγητής Christian Troelsgard με τήν παράδοση τοῦ παλαιοῦ Στιχηραρίου, ἡ καθηγήτρια Gerda Wolfram με τίς στιχηραριζέες συνθέσεις Γαβριήλ τοῦ ἱερομονάχου καὶ ὁ Nicolae Gheorghita με τή νοθεσία πρὸς μαθητάς Παναγιώτου τοῦ νέου Χρυσάφι. Ὁ κ. Θωμάς Ἀποστολόπουλος καὶ ὁ π. Κωνσταντῖνος Τερζόπουλος μᾶς προσέφεραν μιά λεπτομερῆ ξενάγηση, ὁ μὲν στό Δοξαστάριο - Ἀναστασιματάριο Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, ὁ δέ στήν Ἀνθολογία Στιχηραρίου Κωνσταντίνου τοῦ Πρωτοψάλτου, ἐνῶ ὁ κ. Παῦλος Χατζηπαππῆς ἐτεχείρησε μίαν ἐνδελεχῆ ἀναφορά στίς σχετιζέες ἐντυπες ἐκδόσεις, ἐξετάζοντας τὰ εἶδη καὶ τίς μορφές τῶν στιχηρῶν στὰ μουσικά

βιβλία τοῦ 10' καὶ τοῦ κ' αἰῶνος. Τέλος, ὁ κ. Ἐμμανουήλ Γιαννόπουλος προβληματίσε δημοιοργικά τήν ὀμήγυρη τῶν συνέδρων πάνω στή σχέση τοῦ ἠμνογραφικοῦ λόγου πρὸς τήν ἐκάστοτε ἐπιλεγομένη μουσική ἐπένδυσή του, παρ' ὅτι ἡ ἀνάγκη διορθώσεως τῶν συχνά ἀπαντόντων σέ στιχηρά ἰδιόμελα ἢ προσόμοια προβλημάτων ἀδοκίμων χωρισμῶν φράσεων, παρατονισμῶν, ἀκόμη καὶ ἑλλειπτικῶν κειμένων, ἀντιμετωπίσθηκε με μεγάλη ἐπιφύλαξη.

3.

Στή θεματική ενότητα τοῦ Εἰρμολογικοῦ Γένους Μελοποιίας παρουσιάσθηκαν ἔξι ανακοινώσεις· ἐπ' αὐτῶν ἐπισημαίνω τίς λεπτολόγες ἀναφορές τοῦ π. Σπυρίδωνος Ἀντωνίου στήν παράδοση τοῦ μέλους τῶν αἰτομέλων καὶ τοῦ κ. Γεωργίου Κωνσταντίνου στίς κατὰ χρωματιζοῦς ἤχους μελοποιήσεις τῶν εἰρμῶν. Ὁ κ. Γεώργιος Χατζηθεοδῶρου παρέδωκε μίαν ἐποπτική μνεία γιά τὸ εἰρμολογικό μέλος στήν ἐντυπη καὶ προφορική παράδοση, ἐνῶ ἡ ἀνακοίνωση τοῦ κ. Ἀντωνίου Χατζοπούλου μᾶς ἐπεσήμανε καὶ ὀρισμένες παιδαγωγικές διαστάσεις τῆς γενικώτερης θεματολογίας τοῦ Συνεδρίου· πῶς προβλεπόταν ἡ διδασκαλία τῶν γενῶν μελοποιίας στὰ ἀναλυτικά προγράμματα καὶ στούς κανονισμούς τῶν Πατριαρχικῶν Μουσικῶν Σχολῶν. Σχετική ἦταν ἐν μέρει, ἂν καὶ εἰδικώτερη, καὶ ἡ εἰσήγηση τοῦ κ. Χριστοδούλου Βασιλειάδη, ὅπου παρουσιάσθηκε ἐπιπροσθέτως καὶ ἕνας Κιπριακός μουσικός κώδικας Καλοφωνι-

κοῦ Εἰρημολογίου. Τέλος, ὁ καθηγητὴς Γρηγόριος Στάθης διέτριψε ἐν κατοικεῖδι τοῦ Συνεδρίου περὶ τὸ ἀπολύτως ἐνδιαφέρον θέμα τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Εἰρημολογίου τοῦ Μπαλάση Ἱερέως καὶ Νομοφύλακος, ὅπως ἀποτυπώνεται στὸν ἀγιορειτικὸ κώδικα Κοιτλιομουσίου 440.

4.

Ὡς πρὸς τίς κατὰ τίς ἀπογευματινὲς συνάξεις παρουσιασθεῖσες, εἴκοσι συνολικά, ὀλιγόλεπτες εἰσηγήσεις, διακρίνω τίς ἑξῆς βασικὲς ἐνόητες παρεμβάσεων:

α'. *Ἄναφορὰ σὲ εἰδικὰ διαστηματικά ἢ καὶ σὲ σημειογραφικά ζητήματα τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης.*

Γιὰ τὴν πρώτη περίπτωση σχετικῶς ἦταν οἱ εἰσηγήσεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Χαράλαμπος Σπυρίδης, τοῦ κ. Δημητρίου Σουφλατζῆ καὶ ἐν μέρει τοῦ κ. Ἀθανασίου Καραμάνη, ἐνῶ στὴ δεύτερη παράμετρο ὑπενημίωζο τὴν παρέμβαση τοῦ κ. Δημητρίου Νεραντζῆ, ἀλλὰ καὶ τίς παρουσιάσεις ἀπὸ τοὺς κκ. Ἰωάννη Σούζη καὶ Βελισσάριο Γκετζελῆ μεθόδους στοιχειοθεσίας μουσικῶν κειμένων μέσω ἡλεκτρονικοῦ ὑπολογιστοῦ.

β'. *Ἐνασχόληση μὲ συγκεκριμένα, αἰσθητικοῦ χαρακτῆρος, θέματα τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης.*

Λόγου χάριν, ἡ ψαλτικὴ ἔκφραση τοῦ Ἰακώβου Ναυπλιώτου, ποὺ παρουσιάσθηκε ἀπὸ τὸν κ. Θεόδωρο Βασιλείου, ἢ ἡ μορφολογικὴ

ἀνάλυση τῶν δοξαστικῶν τοῦ β' ἤχου τοῦ Δοξασταρίου Ἰακώβου τοῦ Προτοφάλτου, ποὺ παρουσιάσθηκε ἀπὸ τὸν κ. Ἀνδρέα Λανάρα, ἀκόμη καὶ ἡ περὶ ριθμοῦ ἀναφορὰ τοῦ κ. Πολυχρόνη Νταλάση.

γ'. *Παρουσίαση δεδομένων τρεχούσης μουσικολογικῆς ἐρεῖνης.*

Ὅπως ὁ ἐντοπιτισμὸς ἐνὸς ἀκόμη αἰτογράφου τοῦ Ἀθηναίου τοῦ δομεστίκου, ἀπὸ τὸν κ. Μιχαῆλ Στρουμπάκη, ἢ καὶ ἡ ἀναφορὰ στὴ ρουμανικὴ μουσικὴ παράδοση, ἰδίως μὲ ἐπίκεντρο τὴ μονὴ τῆς Ποίνας, ἀπὸ τὸν κ. Τσαίαν Οσνεανῦ.

δ'. *Ἐπισημάνση ἐξειδικευμένων θεωρητικῶν διδασκαλιῶν.*

Γιὰ παράδειγμα, ἡ παρέμβαση τοῦ κ. Μιλτιάδη Παππά, σχετικὰ μὲ τὸ πρὸς διδασκαλία τῆς Ψαλτικῆς ἀρμοδιώτερο μουσικὸ ὄργανο, ἀλλὰ καὶ ἡ περιγραφή τοῦ θεωρητικοῦ πονήματος Παναγιώτου τοῦ Ἀγαθοκλέους, ἀπὸ τὸν κ. Ἰωάννη Παταχρόνη.

Ἰδιαίτερα πρέπει νὰ τονισθῇ ἡ παρουσία σ' αὐτὲς τίς ἀπογευματινὲς παρεμβάσεις μιᾶς ομάδος νέων ἐρευνητῶν μουσικολόγων, ὑποψηφίων διδασκτῶν Βυζαντινῆς Μουσικολογίας κυρίως στὸ Τμήμα Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ στὸ Τμήμα Μουσικῆς Ἐπιστήμης καὶ Τέχνης τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας, οἱ ὁποῖοι παρουσίασαν ἀποτιμήματα τῆς σχετικῆς ἐρεῖνης τους· ἄξιζει, νομίζω, νὰ μνημονευθῶν ἀναλυτικά, ὀνομαστικά καὶ κατὰ τοὺς τίτλους τῶν παρεμβάσεών τους:

Γεώργιος Ζήσιμος: *Ἡ ψαλτική παράδοση κατά τὸν 15^ο αἰῶνα στή μονή Ἰβήρων.*

Ἰωάννης Λιάκος: *Θεσσαλονικεῖς μελωργοὶ τοῦ 18^ο αἰῶνος.*

Σεβαστή Μαζέρα: *Τὰ μεγαλυνάρια θεοτοκία τῆς ψαλτικῆς τέχνης.*

Γεώργιος Σμάνης: *Ἐξωτερικὸ μέλος.*

Βασίλειος Βασιλείου: *Τὸ "νέο ἀγὸς στιχηραρικό" εἶδος μελοποιίας.*

Γεώργιος Πατρώνας: *Διδακτικὴ-παιδαγωγικὴ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.*

Ἡ εἰμέθοδος, συστηματικὴ καὶ τεχνηρωμένη προδρομικὴ ἐκθεσι τῶν πορισμάτων τῆς ὡς τώρα ἐρεῦνης τους, προοιωνίζεται ἀναμφίβολα τὴν εὐδόκιμη μελλοντικὴ ἀνέλιξή τους καὶ δημιουργεῖ εὐλόγως χρηστὲς ἐλπίδες, τόσο στοὺς ἐπιβλέποντες καθηγητὲς τους, ἔρχόντως στὸν κ. Γρηγόριο Στάθη καὶ στὸν κ. Ἀντώνιο Ἀλυγιάκη, ὅσο καὶ στὸ σύνολο τῆς βυζαντινομουσικολογικῆς ἐπιστημονικῆς κοινότητος.

5.

Τελειῶνω μὲ δυὸ λόγια γιὰ τὶς βραδινὲς ψαλτικὲς ἐκδηλώσεις. Τὴν Παρασκευὴ εἶχαμε τὴν σπάνια, πραγματιὰ, εὐκαιρία νὰ ἀκούσουμε ἀμφότερους τοὺς χοροὺς τῶν παλαιφάτων ἱεροψαλτικῶν Σωματείων Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν. Χωρὶς ὑπερβολή, ἢ ἀπὸ μνήμης χοροαρχία τοῦ Ἀρχοντοῦ Πρωτοψάλτου κ. Ἀθανασίου Καραμάνη, παλλομένη ἀπὸ νεανικό,

στὴν κυριολεξία, σφρίγγος, ἦταν μιὰ συγκλονιστικὴ ἐμπειρία γιὰ ὅλους μας. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν Ἀθηναϊκὸ χορὸ πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ χαιρετισθῆ ἡ ἄρτια ψαλμοδῶση τοῦ στιχηροῦ ἰδιομέλου τοῦ παλαιοῦ Βυζαντινοῦ Ἀναστασιματαρίου Δεῦτε, λαοί, ὑμνήσωμεν, ἀκόμη καὶ ἡ συμπεριλήψη στοῦ πρόγραμμα τοῦ σπάνια ψαλλομένου διστιχοῦ Πολυελέου Δοῦλοι, Κύριον Γρηγορίου τοῦ Πρωτοψάλτου σὲ ἦχο τρίτο. Τὸ βράδυ τῆς Πέμπτης ἡ Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Χορωδία τοῦ Λυκούργου Ἀγγελόπουλου ἔδωσε μιὰν ἀπὸ τὶς πλέον προσεγμῆνες παραστάσεις τῆς ἂν καὶ δύσκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεχωρίσει κάποιον ἀπὸ τὰ ψαλέντα μέλη, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποσιωπηθῆ ἢ, μὲ καταπληθυσσοῦσα ἀριφύεια, εὐφωνικὴ καὶ εὐρρυθμὴ ἀπόδοσι τοῦ ἐκ τοῦ Βυζαντινοῦ Στιχηραρίου ἰδιομέλου τοῦ β' ἦχου "Ὅτε τῷ Σταυρῷ προσήλωσαν. Τὴν εἰκόνα τῶν παρουσιασθέντων χορῶν ψαλτῶν συμπλήρωσε ὁ κατὰ τὴν ἐναρξὴ τοῦ Συνεδρίου (καὶ ὑπὸ τὴ χοροαρχία τοῦ γράφοντος Ἀχ. Χαλδαϊάκη) ἐμφανισθεὶς Χορὸς τῶν Μαϊσπόρων τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, ποὺ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπέδωσε καὶ ἓνα μάθημα-σύμβολο τῆς ἐκταίης ἀένας μαθητείας μας στὴ μουσικὴ ἐπιστήμη: τὴ μέθοδο τοῦ νέου Χρυσόφη "Ὁ θέλων μουσικὴν μαθεῖν, κατ' ἐξήγησι τοῦ Καθηγητοῦ Γρηγορίου Στάθη.

6.

"Οἱ Μαῖσπορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης" πρωτοστάτησαν καὶ κατὰ τὴν καταληκτικὴν τοῦ Συνεδρίου πανηγυρικὴ ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία, στὸν ἱερὸ μητροπολιτικὸ ναὸ τῶν Ἀθηνῶν, ἱερουργούντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου

ὑπὸ τῆ χορευθρία τοῦ καθηγητοῦ Γρηγορίου Στάθη ἔψαλαν ἀπὸ τὸ δεξιὸ πρωτοψάλτικο Ἀνάλογο τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ, μὲ ἀντίφωνον εἰκόνημο χορὸ λαμπαραρίας, ὑπὸ τῆ διεύθυνση τοῦ κ. Ἐμμανουὴλ Σουφριαδάκη, τὴν "Βυζαντινὴ Δημοτικὴ Χορωδία Ἱερακλείου" Κρήτης. Ἀμφότεροι οἱ χοροὶ ἀπέδωσαν τὰ ἐπιλεγμένα γιὰ τὸν Ὁρθρο καὶ τὴ Θεία Λειτουργία μέλη μὲ ζηλευτὴ τεχνικὴ ἀριτιότητα.

Μνημονεῖο ἰδιαίτερα: ἀπὸ μὲν τὴν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου: τὸ μέλος τῆς γνωστῆς εὐχῆς *Τὸν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν*, ποῦ ἐφάλη πλήρες κατὰ δίχροη ἐκδοχή, τῆ σπανιότατα ἐρμηνευμένη -κατὰ σίντηση τοῦ Γεωργίου Ραιδεστηνοῦ- σύνθεση τοῦ Ζ' ἐωθινοῦ, τὴν σὲ πρῶτο ἦχο μελωδικωτάτη Δοξολογία τοῦ Παρθενίου ἱερομονάχου τοῦ Μετεωρίτου καὶ τῆ μεγαλοπρεπεστάτη ἐκτὸς τοῦ Βήματος ἐνδύση τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὑπὸ τοῖς ἀρμονικοῦς ἦχους τοῦ πρωτογενοῦς μέλους τοῦ θαυμαστοῦ Θεοτοκίου μαθήματος τοῦ Ἰωάννου Μαῖστορος τοῦ Κουκουζέλη *Ἄνωθεν οἱ προφῆται*: ἀπὸ δὲ τὴν ἀκολουθία τῆς Θείας Λειτουργίας: τῆ ρυθμικωτάτη ἐνότητα τῶν Ἑπτικῶν καὶ τῶν Μακαρισμῶν, τὸ περίφημο Τρισάγιο, *Λίναμις Ἅγιος ὁ Θεὸς* τοῦ Ξένου Κορώνη καὶ Πρωτοψάλτου, τὸ θαυμάσιο ἀργὸ Χερουβικὸ τοῦ πρώτου ἦχου κατὰ μέλος Γρηγορίου τοῦ Πρωτοψάλτου, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τὸν ἀσπασμὸν ψαλλομένη σὲ δεῦτερο ἦχο, ἄγνωστη ἐν πολλοῖς, σύνθεση Ἰωάννου τοῦ Πρωτοψάλτου *Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα*, μὲ βραχὺ ὁμόηχο κρᾶτημα.

Τὸ κατὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας ψαλὸν «Μνημόσυνον πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων καὶ ψαλάντων τῷ Θεῷ καὶ τοῖς θαυμασί-οις αὐτοῦ, ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις, ἐν πόλεσι καὶ χωρίοις καὶ ἐρημίαις καὶ ἄσκηθριοῖς καὶ ἀπανταχοῦ γῆς» ἀπετέλεσε συγκινητικὴ ὄντως κατακλειδα τοῦ ἐν λόγῳ Β' Διεθνοῦς Μουσικολογικοῦ Συνεδρίου, ποῦ κατὰ τὴν ὀρθόδοξη θεολογικὴ διδασκαλία "συνῆψε εἰς ἓν" τοὺς κατὰ τὴ στρατευομένη καὶ κατὰ τὴ θριαμβεύουσα ἐκκλησία χοροῦς τῶν φθγγομένων τὸν "τῶν ἐορταζόντων καθαρὸν ἦχον, τῶν βοῶντων ἀπαύστως τό, Κύριε, δόξα σοι".

Ταῦτα ἐνεπνεύσθη καὶ σὺν Θεῷ ἀπεπληρώθη νά βάλει σὲ πράξη ἡ Ὁργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ἐν λόγῳ Συνεδρίου. Θά κλείσω δαναϊζόμενος μίαν ἀπὸ τίς ποιητικότερες, πιστεῦω, καταληκτικῆς ἀποστροφῆς ποῦ ἀκούσθησαν κατὰ τὸ Συνέδριο:

*Ἦδὴνθῆι αὐτῷ τε καὶ ὑμῖν ἡ διαλογὴ ἡμῶν,
ἡμεῖς δὲ εὐφρανθησόμεθα ἐπὶ τῷ Κυρίῳ.*

Ἀχιλλεὺς Γ. Χαλδαϊάκης
Ἐπίκουρος Καθηγητὴς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν